

TFY4215 Innføring i kvantefysikk Eksamen 7. desember 2021

1 – 8: OPPVARMING

Oppgave 1 – 3: En fri partikkel med masse m i det konstante potensialet $V = 0$ befinner seg i den stasjonære tilstanden $\Psi(x, t) = \exp(ikx - i\omega t)$.

1) Hva er partikkelens impuls p ?

- A) p er uskarp   B) $p = k$ C) $p = \hbar k$ D) $p = k/m$ E) $p = \hbar k/m$ F) $p = \hbar\omega$

2) Hva er partikkelens energi E ?

- A) E er uskarp   B) $E = k$ C) $E = \hbar k$ D) $E = k/m$ E) $E = \hbar k/m$ F) $E = \hbar\omega$

3) Hva er sannsynlighetsstrømmen j i denne tilstanden?

- A) j er uskarp   B) $j = k$ C) $j = \hbar k$ D) $j = k/m$ E) $j = \hbar k/m$ F) $j = \hbar\omega$

4) Hva er den klassiske grensen av kvantemekanikk i form av verdien av $\hbar$?

- A) $\hbar \rightarrow 0$ B) $\hbar \rightarrow \infty$ C) $\hbar < 1 \text{ Js}$ D) $\hbar > 1 \text{ Js}$ E) $\hbar = 1 \text{ Js}$ F) $\hbar < 0$

5) Hva er termisk de Broglie – bølgelengde til C_{60} -molekyler ved 300 K? ($m_{\text{C}} = 12u$)

- A) 2.1 pm   B) 3.2 pm   C) 4.3 pm   D) 5.4 pm   E) 6.5 pm   F) 7.6 pm

6) Hva er rms-hastigheten til C_{60} -molekyler ved 300 K?

- A) 81 m/s   B) 102 m/s   C) 123 m/s   D) 144 m/s   E) 165 m/s   F) 186 m/s

7) Hva er midlere rotasjonsenergi pr C_{60} -molekyl ved 300 K? (Molekylet er ikke lineært.)

- A) 21 meV   B) 39 meV   C) 57 meV   D) 75 meV   E) 93 meV   F) 111 meV

8) Hva er impulsen, i enheten GeV/c , til en gullkjerne med kinetisk energi 170 GeV og masse $197u$?

- A) 102   B) 142   C) 182   D) 222   E) 262   F) 302

9 – 16: 1D BOKS OG HARMONISK OSCILLATOR

Oppgave 9 – 12: En partikkel med masse m befinner seg i bokspotensialet $V(x) = 0$ for $0 < x < L$, $V(x) = \infty$ ellers.

9) Partikkelen absorberer et foton og eksiteres fra grunntilstanden ψ_1 til 3. eksiterte tilstand ψ_4 . **Hva er fotonets bølgelengde?**

- A) $2mcL^2/15h$ B) $4mcL^2/15h$ C) $8mcL^2/15h$
D) $15mcL^2/2h$ E) $15mcL^2/4h$ F) $15mcL^2/8h$

10) Anta at partikkelen befinner seg i den normerte men ikke-stasjonære tilstanden

$$\Psi(x, t) = \sum_{n=3,5} c_n \psi_n(x) \exp(-iE_n t/\hbar),$$

med $c_3 = 1/2$ og $c_5 = \sqrt{3}/2$. Sannsynlighetstettheten $\rho(x, t) = |\Psi(x, t)|^2$ vil da variere harmonisk med tiden. **Med hvilken frekvens ν oscillerer $\rho(x, t)$?**

- A) $h/2mL^2$ B) $h/4mL^2$ C) $h/8mL^2$ D) $2h/mL^2$ E) $4h/mL^2$ F) $8h/mL^2$

11) Anta at partikkelen er preparert i en normert starttilstand $\Psi(x, 0) = \sqrt{12/L^3} x$ for $0 < x < L/2$ og $\Psi(x, 0) = \sqrt{12/L^3} (L - x)$ for $L/2 < x < L$. **Hva er da sannsynligheten for at en måling av partikkelens energi gir resultatet E_2 ?**

- A) Null   B) 0.19   C) 0.29   D) 0.39   E) 0.49   F) 0.59

12) Anta at partikkelen er preparert i en normert starttilstand $\Psi(x, 0) = \sqrt{96/L^3} x$ for $0 < x < L/4$, $\Psi(x, 0) = \sqrt{96/L^3} (L/2 - x)$ for $L/4 < x < L/2$, og $\Psi(x, 0) = 0$ for $L/2 < x < L$. **Hva er da sannsynligheten for at en måling av partikkelens energi gir resultatet E_2 ?**

- A) Null   B) 0.19   C) 0.29   D) 0.39   E) 0.49   F) 0.59

Oppgitt:

$$\int_0^{\pi/2} z \sin z \, dz = 1$$

Oppgave 13 – 16: En partikkel med masse m befinner seg i potensialet $V(x) = m\omega^2 x^2/2$.

13) Hva er det klassisk forbudte området hvis partikkelen befinner seg i 3. eksiterte tilstand ($n = 3$)?

- A) $|x| < \sqrt{3\hbar/m\omega}$ B) $|x| > \sqrt{3\hbar/m\omega}$ C) $|x| < \sqrt{6\hbar/m\omega}$
D) $|x| > \sqrt{6\hbar/m\omega}$ E) $|x| < \sqrt{7\hbar/m\omega}$ F) $|x| > \sqrt{7\hbar/m\omega}$

14) Hva er sannsynligheten for å finne partikkelen i det klassisk forbudte området dersom den befinner seg i grunntilstanden?

- A) 0.0322   B) 0.157   C) 0.00629   D) 0.288   E) 0.0921   F) 0.444

Oppgitt:

$$\int_{-1}^1 e^{-y^2} dy \simeq 1.49365$$

15) Anta at partikkelen befinner seg i (den normerte men ikke-stasjonære) tilstanden

$$\Psi(x, t) = \sum_{n=3}^6 c_n \psi_n(x) \exp(-iE_n t/\hbar),$$

med $c_3 = c_6 = \sqrt{1/8}$ og $c_4 = c_5 = \sqrt{3/8}$. **Hva er forventningsverdien $\langle E \rangle$ av partikkelens energi?**

- A) $7\hbar\omega/2$ B) $4\hbar\omega$ C) $9\hbar\omega/2$ D) $5\hbar\omega$ E) $11\hbar\omega/2$ F) $6\hbar\omega$

16) En måling av energien til partikkelen i oppgave 15 gir resultatet $11\hbar\omega/2$. Like etter denne energimålingen, hva er forventningsverdien $\langle E \rangle$ av partikkelens energi?

- A) $7\hbar\omega/2$ B) $4\hbar\omega$ C) $9\hbar\omega/2$ D) $5\hbar\omega$ E) $11\hbar\omega/2$ F) $6\hbar\omega$

17 – 24: STYKKEVIS KONSTANTE POTENSIALER I 1 DIMENSJON

Oppgave 17 – 18: Diskretisering av TUSL, med enkleste tilnærming for $d^2\psi/dx^2$, gir differanseligningene

$$-\frac{\hbar^2}{2ma^2}(\psi_{n+1} - 2\psi_n + \psi_{n-1}) + V_n\psi_n = E\psi_n.$$

Her er $a = x_{n+1} - x_n$ avstanden mellom "gitterpunktene" og m er partikkelens masse. For en fri partikkel, med $V_n = 0$ for alle n , er bølgefunksjonen $\psi(x_n) = \psi_n = \exp(ikx_n) = \exp(ikna)$, med bølgetall k og energi (dispersjonsrelasjon) $E(k)$.

17) Hvordan ser dispersjonsrelasjonen ut dersom partikkelens bølgelengde $\lambda \gg a$, dvs i nærheten av $k = 0$?

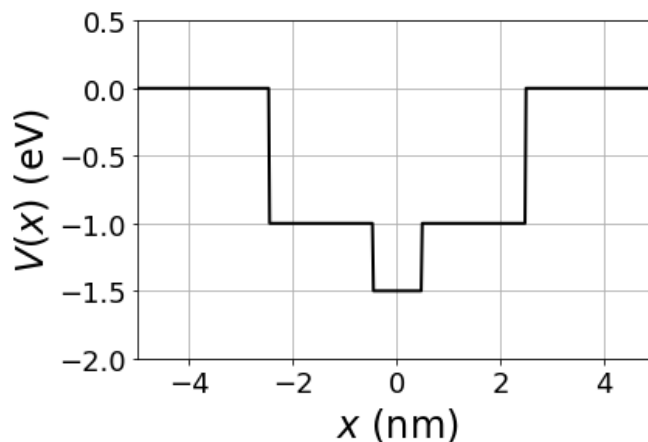
- A) $E(k) = \hbar^2 \sin(ka)/ma^2$ B) $E(k) = \hbar^2 \cos(ka)/ma^2$ C) $E(k) = \hbar^2 k^2/2m$
 D) $E(k) = \hbar^2 k^2/m$ E) $E(k) = 2\hbar^2 k^2/m$ F) $E(k) = \hbar^2 \tan(ka)/ma^2$

18) Den romlige diskretiseringen (dvs av x -aksen) resulterer i ett energibånd med tillatte verdier for E . Hva er tillatte verdier for E ?

- A) $0 \leq E \leq \hbar^2/2ma^2$ B) $0 \leq E \leq \hbar^2/ma^2$ C) $0 \leq E \leq 2\hbar^2/ma^2$
 D) $\hbar^2/4ma^2 \leq E \leq \hbar^2/2ma^2$ E) $\hbar^2/2ma^2 \leq E \leq \hbar^2/ma^2$ F) $\hbar^2/ma^2 \leq E \leq 2\hbar^2/ma^2$

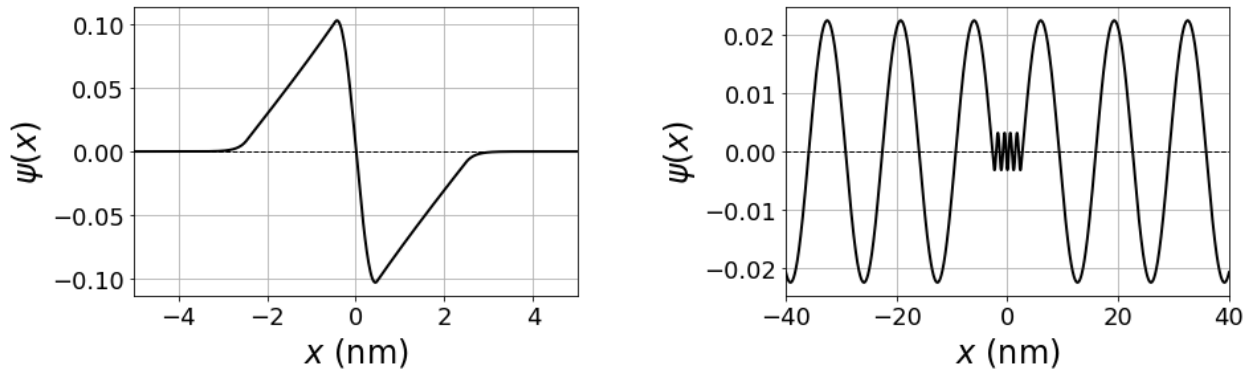
Oppgitt: $\cos x \simeq 1 - x^2/2$ når $|x| \ll 1$.

Oppgave 19 – 21: Med tre ulike halvledere har du fabrikkert en lagdelt struktur som resulterer i et stykkevis konstant potensial $V(x)$ som er symmetrisk om $x = 0$:

Den dypeste brønnen i midten har bredde 1.0 nm. Området med $V = -1.0$ eV på hver side har bredde 2.0 nm. Du kan anta at områdene der $V = 0$ fortsetter mot $|x| \rightarrow \infty$.

Figuren nedenfor viser to bølgefunksjoner for et elektron med masse m_e i dette potensialet. La oss nummerere bølgefunksjonene ψ_0, ψ_1, ψ_2 osv, fra grunntilstanden ψ_0 og oppover, med økende energi.

19) Hvilken tilstand er vist i figuren til venstre?

- A) ψ_0 B) ψ_1 C) ψ_2 D) ψ_3 E) ψ_4 F) ψ_5

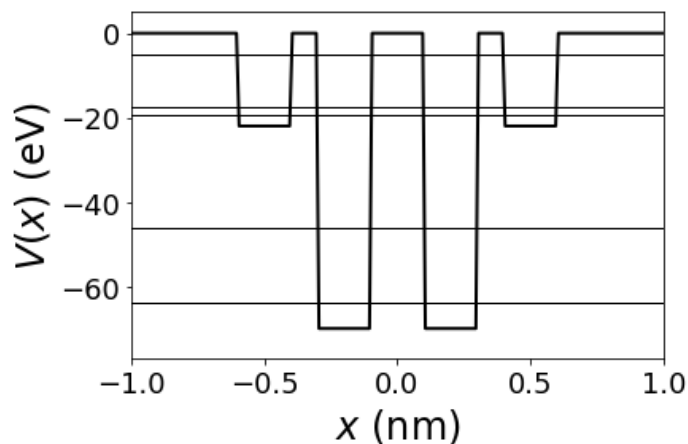
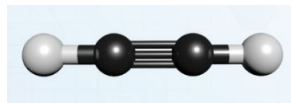
20) Hva er energieigenverdien for tilstanden i figuren til venstre?

- A) -1.4 eV   B) -1.0 eV   C) -0.6 eV   D) -0.2 eV   E) 0.2 eV   F) 0.6 eV

21) Hva er energieigenverdien for tilstanden i figuren til høyre?

- A) -14 meV   B) -6.3 meV   C) 2.8 meV   D) 8.5 meV   E) 23 meV   F) 79 meV

Oppgave 22 – 24: Potensialet $V(x)$ i figuren nedenfor er en endimensjonal karikatur av potensialet som elektronene opplever i det lineære molekylet C_2H_2 (acetylen; molekylmodell øverst med hvite H og svarte C):

I denne kvalitative modellen har molekylet 10 romlige bundne tilstander med omtrentlige energi-egenverdier $E_0 \simeq E_1 \simeq -64$ eV, $E_2 \simeq E_3 \simeq -46$ eV, $E_4 \simeq E_5 \simeq -19$ eV, $E_6 \simeq E_7 \simeq -17$ eV og $E_8 \simeq E_9 \simeq -5.2$ eV, angitt med horisontale linjer i figuren på forrige side. Karbon og hydrogen har atomnummer hhv 6 og 1. Her antar vi at molekylets elektroner ikke vekselvirker med hverandre, men siden de er fermioner med spinn $1/2$, adlyder de Pauliprinsippet.

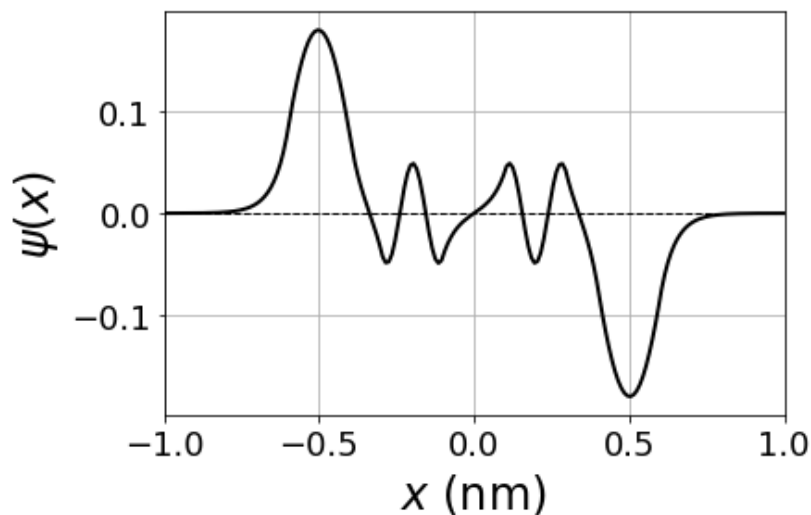
22) Hva er den totale energien til molekylets elektroner i molekylets grunntilstand?

- A) -550 eV   B) -605 eV   C) -660 eV   D) -715 eV   E) -770 eV   F) -825 eV

23) Hva er molekylets ioniseringsenergi? (Dvs, minste påkrevde energi for å løsrive et elektron fra molekylet når det er i sin grunntilstand.)

- A) 5.2 eV   B) 17 eV   C) 19 eV   D) 36 eV   E) 46 eV   F) 64 eV

24) Figuren nedenfor viser en av molekylets bundne tilstander:

Hva er tilhørende energi egenverdi?

- A) -5.2 eV   B) -17 eV   C) -19 eV   D) -36 eV   E) -46 eV   F) -64 eV

25 – 32: KVANTEMEKANIKK I 2 OG 3 DIMENSJONER

Oppgave 25 – 27: Vi ser her på 3d-tilstander i hydrogenatomet, $\psi_{32m} = R_{32}(r) Y_{2m}(\theta, \phi)$, med radialfunksjon

$$R_{32}(r) = \frac{4}{81\sqrt{30}a_0^{3/2}} \left(\frac{r}{a_0}\right)^2 e^{-r/3a_0}$$

og med vinkelfunksjoner som i formelvedlegget. (a_0 er Bohrradien.)

25) I hvilke posisjoner (x, y, z) har $|\psi_{320}|^2$ sin maksimale verdi?

- A) $(\pm 6a_0, 0, 0)$ B) $(\pm 3a_0, 0, 0)$ C) $(0, \pm 6a_0, 0)$
D) $(0, \pm 3a_0, 0)$ E) $(0, 0, \pm 6a_0)$ F) $(0, 0, \pm 3a_0)$

26) Hvor stor vinkel danner vektoren L med z -aksen når elektronet befinner seg i tilstanden ψ_{321} ?

- A) 18° B) 30° C) 42° D) 54° E) 66° F) 78°

27) Hva er $Y_{22} \cdot \sqrt{32\pi/15}$ i kartesiske koordinater (og r)?

- A) $(x + iy)^2/r^2$ B) $(x^2 + y^2)/r^2$ C) $(x^2 - y^2)/r^2$
D) $(x - y + iz)^2/r^2$ E) $(xy + iz^2)/r^2$ F) y^2/r^2

Oppgitt: $\sin 2x = 2 \sin x \cos x$, $\cos 2x = \cos^2 x - \sin^2 x$

Oppgave 28 – 30: En partikkel med masse m befinner seg i et todimensjonalt isotropt harmonisk potensial $V(r) = m\omega^2 r^2/2$, $r^2 = x^2 + y^2$. Energiegentilstandene er på produktform,

$$(n_x n_y) \equiv \psi_{n_x}(x) \cdot \psi_{n_y}(y) \quad (n_x, n_y = 0, 1, 2, \dots).$$

28) Hva er (romlig) degenerasjonsgrad for energinivået $10\hbar\omega$?

- A) 5   B) 6   C) 7   D) 8   E) 9   F) 10

29) Hva er mulige måleresultater for L_z i tilstanden $[(10) - i(01)]/\sqrt{2}$?

- A) $\hbar$ B) $-\hbar$ C) $2\hbar$ D) $-2\hbar$ E) $\hbar/2$ F) $-\hbar/2$

30) Hva er mulige måleresultater for L_z i tilstanden (11)?

- A) $2\hbar$ B) $-2\hbar$ C) $\hbar$ D) $-\hbar$ E) $\pm 2\hbar$ F) $\pm \hbar$

Oppgave 31 – 32: Ikke-vekselvirkende elektroner (fermioner, spinn $1/2$, masse m_e) befinner seg i en todimensjonal potensialboks, nærmere bestemt på en kvadratisk flate avgrenset av $0 < x < L = 100$ nm og $0 < y < L$. På denne flaten er potensialet $V = 0$, utenfor er $V = \infty$. Partikkeltettheten i denne todimensjonale elektrongassen er 10^{14} pr cm^2 . Vi antar at temperaturen er lav, slik at systemet er i sin grunntilstand.

31) Hva er farten til de langsomste elektronene?

- A) 0.6 km/s   B) 2.1 km/s   C) 3.6 km/s   D) 5.1 km/s   E) 6.6 km/s   F) 8.1 km/s

32) Hva er farten til de raskeste elektronene?

- A) 289 km/s   B) 389 km/s   C) 489 km/s   D) 589 km/s   E) 689 km/s   F) 789 km/s

33 – 40: SPINN

33) Hydrogenatomer i grunntilstanden (1s) befinner seg i et ytre magnetfelt $\mathbf{B} = B\hat{z}$. Elektronet i hvert atom har et spinn $\mathbf{S}$ og et tilhørende magnetisk dipolmoment $\boldsymbol{\mu} = (-e/m_e)\mathbf{S}$. Hvis den magnetiske feltstyrken er 7.0 T, **hva er energiforskjellen mellom atomer med elektronspinn opp og ned**, dvs med spinntilstand henholdsvis χ_+ og χ_- ?

- A) 0.21 meV   B) 0.33 meV   C) 0.45 meV   D) 0.57 meV   E) 0.69 meV   F) 0.81 meV

Opgitt: Potensiell energi for magnetisk dipol i magnetfelt: $V = -\boldsymbol{\mu} \cdot \mathbf{B}$.

34) I forrige oppgave, hvor stor er vinkelen mellom elektronets spinn $\mathbf{S}$ og z -aksen?

- A) 24.7°   B) 34.7°   C) 44.7°   D) 54.7°   E) 64.7°   F) 74.7°

35) Et elektron befinner seg i spinntilstanden

$$\chi = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}.$$

Hva er S_x for dette elektronet?

- A) Uskarp   B) Null   C) $\hbar/2$ D) $-\hbar/2$ E) $\hbar$ F) $-\hbar$

36) Et elektron befinner seg i spinntilstanden

$$\chi = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 \\ i \end{pmatrix}.$$

Hva er S_y for dette elektronet?

- A) Uskarp   B) Null   C) $\hbar/2$ D) $-\hbar/2$ E) $\hbar$ F) $-\hbar$

37) Hva er $\langle S_z \rangle$ for et elektron i spinntilstanden

$$\chi = \frac{1}{\sqrt{30}} \begin{pmatrix} 2i + 3 \\ i - 4 \end{pmatrix}?$$

- A) $-\hbar/45$ B) $-\hbar/30$ C) $-\hbar/15$ D) $\hbar/15$ E) $\hbar/30$ F) $\hbar/45$

38) Hva er $\langle S_z^2 \rangle$ for et elektron i spinntilstanden

$$\chi = \frac{1}{\sqrt{30}} \begin{pmatrix} 2i + 3 \\ i - 4 \end{pmatrix}?$$

- A) $\hbar^2/2$ B) $\hbar^2/3$ C) $\hbar^2/4$ D) $\hbar^2/5$ E) $\hbar^2/6$ F) $\hbar^2/8$

39) Hva er ΔS_x for et elektron i spinntilstanden

$$\chi_- = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}?$$

- A) $\hbar/2$ B) $\hbar/3$ C) $\hbar/4$ D) $\hbar/5$ E) $\hbar/6$ F) $\hbar/8$

40)

Hva var – ifølge historien – nøkkelen til at de to stripene med avbøyde sølvatomer i det hele tatt ble observert i Stern–Gerlach–eksperimentet?

- A) Fire pils
B) En pizza
C) Ei flaske vin i ny og ne
D) Lite biff
E) Dyr champagne
F) Billige sigarer med høyt svovelinnhold